

Anonymizovaná verze

Překlad

C-600/21 - 1

Věc C-600/21

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum podání:

28. září 2021

Předkládající soud:

Cour de cassation (Kasační soud, Francie)

Datum předkládacího rozhodnutí:

16. června 2021

Navrhovatel:

QE

Odpůrkyně:

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest

[OMISSIS]

**ROZSUDEK COUR DE CASSATION, PREMIÈRE CHAMBRE CIVILE
(KASAČNÍ SOUD, PRVNÍ OBČANSKOPRÁVNÍ SENÁT) ZE DNE
16. ČERVNA 2021**

QE, [OMISSIS] Maisons-Alfort, podal [OMISSIS] proti rozsudku vydanému dne 3. října 2019 cour d' appel de Versailles (odvolacím soudem ve Versailles) (16. senát) kasační opravný prostředek [OMISSIS] ve sporu mezi ním a společností Société régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, [OMISSIS] Nantes, odpůrkyní v řízení o kasačním opravném prostředku.

[OMISSIS] [procesní údaje]

Skutkové okolnosti a řízení

- 1 Podle napadeného rozsudku (Versailles, 3. října 2019), který byl vydán po vrácení věci po zrušení předchozího rozhodnutí v řízení o kasačním opravném prostředku (1. občanskoprávní senát, 26. září 2018, [OMISSIS]), společnost Caisse fédérale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, jejíž práva vykonává společnost Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (banka), v návaznosti na nabídku přijatou dne 21. února 2006, která byla potvrzena veřejnou listinou ze dne 17. května 2006, poskytla QE (dlužníkovi) úvěr určený k nabytí nemovitosti ve výši 209 109 eur s dvacetiletou dobou splatnosti. V článku 16-1 všeobecných podmínek smlouvy bylo stanoveno, že v případě prodlení delšího než třicet dnů s úhradou splátky jistiny, úroků nebo příslušenství budou dlužné částky automaticky a okamžitě splatné, bez dalších formalit či výzvy k plnění.
- 2 Vzhledem k tomu, že splátka splatná k 10. prosinci 2012 ve výši 904,50 eur ani splátka za leden 2013 nebyly zaplaceny, prohlásila banka bez předchozí výzvy k plnění za splatný celý dluh ke dni 29. ledna 2013, a dne 17. září 2015 přikročila k exekučnímu zabavení a prodeji movitých věcí v místě bydliště dlužníka. Dlužník, který tvrdil, že protokol o exekučním zabavení obsahuje nesrovnalosti, podal dne 13. října 2015 k exekučnímu soudu návrh na zrušení řízení.

Přezkum důvodů kasačního opravného prostředku

[OMISSIS]

- 3 [OMISSIS] [První důvod kasačního opravného prostředku irelevantní pro předmětné řízení]

K druhému důvodu kasačního opravného prostředku

Znění důvodu kasačního opravného prostředku

- 4 Dlužník vytýká rozsudku, že jeho návrhy byly zamítnuty, ačkoli:
„1°/ ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli jsou zneužívající taková ujednání, jejichž cílem nebo účinkem je vytvořit v neprospěch spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran dané smlouvy; za zneužívající se považují ujednání, jejichž předmětem nebo účinkem je přiznat prodávajícímu nebo poskytovateli možnost vypovědět smlouvu bez přiměřené výpovědní doby, ledaže prodávající nebo poskytovatel prokáže opak; soudy rozhodující ve věci samé musí i bez návrhu zkoumat zneužívající povahu ujednání, která jim byla předložena, jakmile mají k dispozici skutkové a právní poznatky, které jim umožňují rozhodnout; v projednávaném případě, poté, co konstatoval, že článek 16.1 úvěrové smlouvy stanoví, že věřitel může prohlásit splatnost celého dluhu bez formálních náležitostí

a bez výzvy k plnění v případě prodlení dlužníka delšího než třicet dnů při úhradě jedné splátky, avšak nezkoumal, zda toto ujednání, které přiznávalo prodávajícímu nebo poskytovateli možnost ukončit smlouvu bez přiměřené výpovědní doby, nemá být považováno za zneužívající, odvolací soud nepostavil své rozhodnutí na právním základě z hlediska článků L. 132-1 (nyní článku L. 212-1), R. 132-2, 4° (nyní článku R. 212-2, 4°), R. 632-1 a dřívějšího článku L. 141-4 code de la consommation (spotřebitelský zákoník) ve spojení s článkem 1184 code civil (občanský zákoník) (ve znění před účinností usnesení ze dne 10. února 2016);

2°/ ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli jsou zneužívající taková ujednání, jejichž cílem nebo účinkem je vytvořit v neprospěch spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran dané smlouvy; takový zneužívající charakter má ujednání, které věřiteli umožňuje prohlásit splatnost celého dluhu, v důsledku čehož se dlužné částky stanou okamžitě splatnými, a to z důvodu prodlení při úhradě jedné splátky úvěru delšího než třicet dnů, aniž by bylo dlužníkovi umožněno vyjádřit se předem k důvodu tohoto zesplatnění; soudy rozhodující ve věci samé musí i bez návrhu zkoumat zneužívající povahu ujednání, která jim byla předložena, jakmile mají k dispozici skutkové a právní poznatky, které jim umožňují rozhodnout; v projednávaném případě, kdy nezkoumal, zda článek 16.1 úvěrové smlouvy nevykazuje znaky zneužívajícího ujednání, když umožňuje věřiteli, aby v případě prodlení delšího než třicet dnů při úhradě jedné splátky jednostranně ukončil smlouvu, aniž by dal dlužníkovi možnost vyjádřit se k neplnění svého závazku, odvolací soud nepostavil své rozhodnutí na právním základě z hlediska článků L.132-1 (nyní článku L. 212-1), R. 632-1 a dřívějšího článku L. 141-4 code de la consommation (spotřebitelský zákoník) ve spojení s článkem 1184 code civil (občanský zákoník) (ve znění před účinností usnesení ze dne 10. února 2016);

3°/ ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli jsou zneužívající taková ujednání, jejichž cílem nebo účinkem je vytvořit v neprospěch spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran dané smlouvy; soudy rozhodující ve věci samé musí i bez návrhu zkoumat zneužívající povahu ujednání, která jim byla předložena, jakmile mají k dispozici skutkové a právní poznatky, které jim umožňují rozhodnout; Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že čl. 3 odst. 1 a článek 4 směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládány v tom smyslu, že co se týče posouzení vnitrostátního soudu k případné zneužívající povaze ujednání týkajícího se splatnosti celého dluhu v případech, kdy dlužník během omezené doby nesplní své závazky, musí tento soud především přezkoumat, zda právo prodávajícího či poskytovatele prohlásit celý úvěr za splatný závisí na tom, že spotřebitel nesplní závazek, který má zásadní význam v rámci daného smluvního vztahu, zda je toto právo stanoveno pro případy, kdy je takové nesplnění závazku dostatečně závažné vzhledem k délce trvání a k výši úvěru, zda se toto právo odchyluje od právní úpravy, která se použije v dané oblasti v případě chybějících zvláštních smluvních ustanovení, a zda vnitrostátní právo stanoví odpovídající a účinné prostředky, které spotřebiteli, pokud je vůči němu takové ujednání uplatněno, umožní, aby

odvrátil účinky splatnosti úvěru (SDEU 26. ledna 2017, Banco Primus, věc C-421/4); v projednávaném případě, kdy nezkoumal, zda ujednání o splatnosti celého dluhu obsažené v článku 16.1 úvěrové smlouvy nevykazuje znaky zneužívajícího ujednání, když umožňuje ukončit smlouvu uzavřenou na dvacet let a na částku 209 109 eur pouze na základě prodlení delšího než třicet dnů s úhradou jedné splátky, odvolací soud nepostavil své rozhodnutí na právním základě z hlediska článku 3 odst. 1 a článku 4 směrnice 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, ve smyslu výkladu SDEU, ve spojení s články L. 132-1 (nyní článek L. 212-1), R. 632-1 a dřívějším článkem L. 141-4 code de la consommation (spotřebitelský zákoník).“

Odpověď soudu

S ohledem na článek 267 Smlouvy o fungování Evropské unie:

Právo Evropské unie

5 Podle čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách je smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

6 Článek 4 této směrnice stanoví:

„1. Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.

2. Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem.“

7 Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) rozhodl v rozsudku ze dne 26. ledna 2017 (Banco Primus SA, C-421/14), že čl. 3 odst. 1 a článek 4 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že:

„přezkum případně zneužívající povahy ujednání smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem implikuje určení, zda toto ujednání způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran dané smlouvy v neprospěch spotřebitele. Tento přezkum musí být proveden s ohledem na vnitrostátní pravidla, která je třeba použít v případě chybějící dohody mezi stranami, s ohledem na prostředky, které má spotřebitel k dispozici podle vnitrostátní právní úpravy, aby zabránil dalšímu používání tohoto typu ujednání, na povahu zboží nebo služeb, které jsou předmětem této smlouvy, a s ohledem na

všechny okolnosti, které provázely její uzavření; [...]

- co se týče posouzení vnitrostátního soudu k případné zneužívající povaze ujednání týkajícího se splatnosti celého dluhu v případech, kdy dlužník během omezené doby nesplní své závazky, musí tento soud především přezkoumat, zda právo prodávajícího či poskytovatele prohlásit celý úvěr za splatný závisí na tom, že spotřebitel nesplní závazek, který má zásadní význam v rámci daného smluvního vztahu, zda je toto právo stanoveno pro případy, kdy je takové nesplnění závazku dostatečně závažné vzhledem k délce trvání a k výši úvěru, zda se toto právo odchyluje od právní úpravy, která se použije v dané oblasti v případě chybějících zvláštních smluvních ustanovení, a zda vnitrostátní právo stanoví odpovídající a účinné prostředky, které spotřebiteli, pokud je vůči němu takové ujednání uplatněno, umožní, aby odvrátil účinky splatnosti úvěru.“

Vnitrostátní právo

- 8 Podle článku L. 132–1 code de la consommation (spotřebitelský zákoník), ve znění vyplývajícím z usnesení č. 2001–741 ze dne 23. srpna 2001, které je použitelné na spor a kterým se provádí zejména tato směrnice, jsou zneužívající taková ujednání, jejichž předmětem nebo účinkem je vytvořit v neprospěch osoby, která není prodávajícím nebo poskytovatelem nebo která je spotřebitelem, významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran smlouvy.
- 9 Kasační soud ustáleně vyvozuje z článků 1134, 1147 a 1184 code civil (občanský zákoník), ve znění platném před vydáním usnesení č. 2016–131 ze dne 10. února 2016, že i když smlouva o půjčce peněžní částky může stanovit, že platební neschopnost dlužníka, který není podnikatelem, povede ke splatnosti celého dluhu, tato splatnost nemůže nastat, aniž věřitel zašle dlužníkovi výzvu k plnění, která zůstane bez účinku a která stanoví lhůtu, v níž se může dlužník proti zesplatnění bránit. Připouští však, že od požadavku zaslání výzvy k plnění se lze odchýlit výslovným a jednoznačným ustanovením smlouvy (1. občanskoprávní senát, 3. února 2004 [OMISSIS]; 1. občanskoprávní senát, 3. června 2015, [OMISSIS]; 1. občanskoprávní senát, 22. června 2017, [OMISSIS]), pokud je spotřebitel takto informován o důsledcích nesplnění svých závazků.

Skutečnosti odůvodňující podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 10 Přezkum jednotlivých částí důvodu kasačního opravného prostředku vyžaduje určení, zda čl. 3 odst. 1 a článek 4 směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že ve spotřebitelských smlouvách brání smluvnímu ujednání o zproštění povinnosti zaslat výzvu k plnění, ačkoli je ve smlouvě výslovně a jednoznačně stanovena, a zda sporné ujednání, v rozsahu, v němž má za následek, že splatnost celého dluhu nastává bez dalšího v případě prodlení delšího než třicet dnů se splácením jistiny, úroků nebo příslušenství, musí být považováno za zneužívající zejména s ohledem na kritéria vytvořená SDEU v rozsudku ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14). Ve prospěch neexistence významné nerovnováhy lze uvést, že aby bylo takové ujednání platné, musí být formulováno výslovně a jednoznačně tak, aby

byl dlužník plně informován o svých povinnostech. Lze dodat, že dlužník má vždy možnost obrátit se na soud, aby zpochybnil použití ujednání věřitelem a dosáhl toho, aby mu byla za toto použití uložena sankce.

- 11 Z hlediska prvního kritéria stanoveného výše uvedeným rozsudkem SDEU ze dne 26. ledna 2017 lze pro posouzení případného zneužívajícího charakteru ujednání o splatnosti celého dluhu z důvodu nesplnění závazků dlužníka po omezenou dobu vnitrostátním soudem připustit, že nezaplacení měsíční splátky ve stanoveném termínu spotřebitelem představuje z jeho strany nesplnění závazku zásadního významu, pokud se zavázal platit stanovené měsíční splátky a pokud byl tento závazek určující pro závazek věřitele.
- 12 Druhé kritérium, které se týká posouzení, zda prodlení delší než třicet dnů při splácení jistiny, úroků nebo příslušenství, jak stanoví dotčené ujednání, představuje dostatečně závažné nesplnění závazku vzhledem k délce trvání a k výši úvěru, vede k hlubšímu zamyšlení. S ohledem na prodloužení doby splatnosti úvěrů a snížení úrokových sazeb mohou být nezaplacené částky relativně nízké s ohledem na dobu trvání a výši půjček v okamžiku zesplatnění celého dluhu, takže dostatečně závažnou povahu neplnění závazků lze relativizovat a lze zohlednit celkovou rovnováhu smluvních vztahů. Taková argumentace, která by znamenala, že soud v každém jednotlivém případě určí, od které částky ve vztahu k délce trvání a výši úvěru a od které doby je nesplnění povinnosti dostatečně závažné, aby odůvodnilo okamžitou vymahatelnost úvěru, by však mohla být vnímána tak, že vytváří nerovnost mezi spotřebiteli.
- 13 Vyvstává tedy otázka, zda prodlení delší než třicet dnů se splacením jediné splátky jistiny, úroků nebo příslušenství, jak stanoví dotčené ujednání, může představovat nesplnění závazku, které má s ohledem na dobu trvání a výši úvěru dostatečně závažnou povahu.
- 14 Na základě třetího kritéria je třeba určit, zda se ujednání odchyluje od pravidel obecného práva použitelných v dané oblasti v případě neexistence zvláštních smluvních ustanovení. Obecné právo ukládá povinnost zaslat výzvu k plnění před zesplatněním celého dluhu a současně připouští, aby se strany od tohoto ustanovení odchýlily, přičemž vyžaduje dodržení přiměřené výpovědní doby. Vzhledem k tomu, že v dotčeném ujednání je výpovědní doba třicetidenní, lze mít pochybnosti o tom, zda jde o dobu dostatečnou k tomu, aby dlužník kontaktoval věřitele, vyjádřil se k nesplnění svého závazku a našel řešení pro vyrovnání nezaplacené splátky či nezaplacených splátek. Dotčená smlouva však kromě toho stanoví možnost, aby dlužník požádal o změnu splátek, která mu případně umožní předejít riziku nesplácení.
- 15 Je však třeba zjistit, zda lze mít za to, že třicetidenní výpovědní doba vytváří významnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele.
- 16 Konečně rozsudek SDUE ze dne 26. ledna 2017 neupřesňuje, zda jsou čtyři kritéria stanovená k tomu, aby vnitrostátní soud mohl posoudit případnou

zneužívající povahu ustanovení o zesplatnění celého dluhu z důvodu nesplnění závazků dlužníka po omezenou dobu, kumulativní nebo alternativní. Vyřešení této otázky je nezbytné pro posouzení důvodu kasačního opravného prostředku a pro objasnění metodiky, kterou má vnitrostátní soud použít pro posouzení zneužívající povahy sporného ujednání.

- 17 Vystává rovněž otázka, zda v případě kumulativních kritérií nelze zneužívající povahu ujednání vyloučit s ohledem na relativní význam toho či onoho kritéria.
- 18 Otázky vznesené v rámci důvodu kasačního opravného prostředku, na nichž závisí řešení kasačního opravného prostředku a které vyžadují jednotný výklad ustanovení unijního práva použitelných ve věci, odůvodňují předložení věci Soudnímu dvoru Evropské unie.
- 19 Je tedy třeba přerušit řízení o kasačním opravném prostředku do doby, než Soudní dvůr rozhodne o těchto jednotlivých otázkách.

Z TĚCHTO DŮVODŮ soud:

[OMISSIS];

PŘEDKLÁDÁ Soudnímu dvoru Evropské unie žádost o rozhodnutí o těchto otázkách:

1°/ Musí být čl. 3 odst. 1 a článek 4 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách vykládány v tom smyslu, že ve spotřebitelských smlouvách brání smluvnímu ujednání o zproštění povinnosti zaslat výzvu k plnění, i když je ve smlouvě výslovně a jednoznačně stanovena?

2°/ Musí být rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14), vykládán v tom smyslu, že prodlení delší než třicet dnů se splacením jediné splátky jistiny, úroků nebo příslušenství může představovat nesplnění závazku, které má s ohledem na dobu trvání a výši úvěru a na celkovou rovnováhu smluvních vztahů dostatečně závažnou povahu?

3°/ Musí být čl. 3 odst. 1 a článek 4 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 vykládány v tom smyslu, že brání ujednání, které stanoví možnost prohlásit celý dluh za splatný v případě prodlení delšího než třicet dnů, pokud vnitrostátní právo, jež ukládá povinnost zaslat před zesplatněním celého dluhu výzvu k plnění, připouští, aby se strany od tohoto ustanovení odchýlily, přičemž vyžaduje dodržení přiměřené výpovědní doby?

4°/ Jsou čtyři kritéria stanovená Soudním dvorem Evropské unie v rozsudku ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14), k tomu, aby vnitrostátní soud mohl posoudit případnou zneužívající povahu ujednání o zesplatnění celého dluhu z důvodu nesplnění závazků dlužníka po omezenou dobu, kumulativní nebo alternativní?

5°/ Jsou-li tato kritéria kumulativní, lze nicméně vyloučit zneužívající povahu ujednání s ohledem na relativní význam toho či onoho kritéria?

PŘERUŠUJE řízení až do vydání rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie;

[OMISSIS] [Důvody kasačního opravného prostředku připojené k rozsudku]

PRACOVNÍ DOKUMENT